

Raport z realizacji
Miejskiego Programu Profilaktyki
i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
i Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta
Szczecinek na rok 2016

Szczecinek, marzec 2017

WPROWADZENIE

Na podstawie art. 11 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 224 z późn. zm.) przedkładam sprawozdanie z realizacji Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Szczecinek na rok 2016.

Polski model rozwiązywania problemów alkoholowych zakłada, iż większość kompetencji i środków finansowych jest zlokalizowanych na poziomie samorządów gmin, które na mocy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi uzyskały kompetencje do rozwiązywania problemów alkoholowych w społecznościach lokalnych. Gminy, z racji dysponowania największą wiedzą o problemach swoich społeczności, a także o dostępnych zasobach, mogą tym samym przedsięwziąć środki zaradcze oraz naprawcze skierowane do lokalnej społeczności. Ustawodawca stanowi, że „prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracja społeczna osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań własnych gminy” (art. 4¹ ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi Dz.U.2016 poz. 487 z późn. zm.).

Kluczowym aktem prawnym, na podstawie którego prowadzona jest realizacja wskazanych działań jest gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, uchwalany corocznie przez radę gminy (art. 4¹ ust. 2 ustawy).

Od 29 lipca 2005 roku obowiązuje ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Zgodnie z zapisami ustawy gminy zostały zobligowane do uchwalenia gminnego programu przeciwdziałania narkomanii. Ustawodawca wskazał także katalog zadań własnych gminy, które są porównywalne z wymienionymi w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Stąd celowe było uchwalenie jednego wspólnego programu, będącego lokalną strategią w zakresie profilaktyki oraz minimalizacji szkód społecznych wynikających z nadużywania alkoholu i zażywania narkotyków.

Środki finansowe, które otrzymują samorzady gminne za korzystanie przez podmioty gospodarcze z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, powinny w całości zostać wykorzystane na realizację gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz gminnych programów przeciwdziałania narkomanii. Jednoznacznie określa to art. „18² (Przeznaczenie dochodów z opłat):

Dochody z opłat za zezwolenia wydane na podstawie art. 18 lub art. 18¹ oraz dochody z opłat określonych w art. 11¹ wykorzystywane będą na realizację:

- 1) gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz Gminnych Programów, o których mowa w ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- 2) zadań realizowanych przez placówkę wsparcia dziennego, o której mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz Gminnych Programów, o których mowa w ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii

- i nie mogą być przeznaczane na inne cele”.

Oznacza to, że środki pochodzące z opłat są ściśle powiązane z finansowaniem zadań gminnego programu i nie można ich wykorzystać na inne zadania, niemające z nim merytorycznego związku.

Niniejszy dokument zawiera informacje dotyczące realizacji Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Szczecinek na rok 2016 przyjętego uchwałą XVIII/169/2015 Rady Miasta z 14 grudnia 2015 r.

I. DIAGNOZA

W maju i czerwcu 2015 r. zrealizowano audytoryjne badania ankietowe na próbie reprezentatywnej uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych (wiek: 15-16 lat) oraz klas drugich szkół ponadgimnazjalnych (wiek: 17-18 lat) *Picie alkoholu i używanie narkotyków przez młodzież szkolną w Szczecinku*. Jednym z zasadniczych celów projektu badawczego był określenie rozpowszechnienia używania substancji wśród młodzieży szkolnej uczącej się na terenie miasta Szczecinek oraz odbiór zajęć profilaktycznych dotyczących tego problemu było. Badanie to jest w pełni porównywalne z międzynarodowym projektem badań wśród młodzieży szkolnej znanych pod nazwą ESPAD. Opierało się na kwestionariuszu ww. badań poszerzonym o kilka dodatkowych bloków pytań opracowanych przez Pracownię Badawczo-Psychologiczną MIRABO. Podobne badanie zrealizowano na terenie miasta Szczecinek także w czerwcu 2007 i 2011 roku na reprezentatywnej próbie młodzieży szkolnej z klas trzecich gimnazjum i drugich klas szkół ponadgimnazjalnych (zgodnie z metodologią ESPAD). Równoległe do wspomnianego badania (w tym samym czasie) przeprowadzono badania: *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną w Szczecinku w ocenie nauczycieli*. Badanie to zrealizowano wśród wychowawców klas 3 gimnazjum oraz klas 2 szkół ponadgimnazjalnych oraz pedagogów i psychologów szkolnych z wylosowanych szkół. Ankieta została wypełniona przez 763 uczniów, ze zbioru wyeliminowano 5 ankiet. Zgodnie z przyjętą metodologią podstawą do takiej eliminacji było ponad 50% niezasadnionych braków danych w całej ankiecie. Ostatecznie analizie poddano 758 ankiet.

Porównanie wyników badań ESPAD przeprowadzonych w Szczecinku w latach 2007, 2011 i 2015 pozwala na prześledzenie tendencji dotyczących środków psychoaktywnych.

Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia picia **alkoholu** wśród uczniów w roku 2007, 2011 i 2015 wskazuje, że :

- ❑ Nie odnotowano zmian odsetka dziewcząt z klas 3 gimnazjum oraz dziewcząt i chłopców z klas 2 szkół ponadgimnazjalnych, którzy pili alkohol kiedykolwiek w życiu. W roku 2015 spadł natomiast istotnie odsetek chłopców z klas 3 gimnazjum po inicjacji alkoholowej w porównaniu z rokiem 2011.
- ❑ Pomiędzy rokiem 2011 a 2015 odnotowano istotny spadek odsetka dziewcząt i chłopców w klasach 3 gimnazjum, które piły alkohol w ostatnim roku. W klasach 2 szkół ponadgimnazjalnych odsetki pijących w ostatnim roku w latach 2007, 2011 i 2015 nie zmieniły się.
- ❑ Pomiędzy rokiem 2011 a 2015 odnotowano istotny spadek odsetków chłopców i dziewcząt pijących alkohol w ostatnim miesiącu przed badaniem.
- ❑ Odnotowano w roku 2015 wyraźną tendencję wzrostową odsetka dziewcząt z klas 2 szkół ponadgimnazjalnych pijących w ostatnim miesiącu w porównaniu z rokiem 2011. Nie zmienił się natomiast pomiędzy rokiem 2007, 2011 i 2015 odsetek chłopców z tego rocznika pijących w analizowanym okresie.

Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia używania **marihuany** wśród uczniów w roku 2007, 2011 i 2015 wskazuje, że :

- ❑ Odnotowano pomiędzy rokiem 2011 a 2015 różnice pomiędzy odsetkami dziewcząt z klas 3 gimnazjum oraz dziewcząt z klas 2 szkół ponadgimnazjalnych, które mają za sobą inicjację z marihuaną/haszyszem. W roku 2015 odsetki dziewcząt używających tej substancji były istotnie wyższe niż w roku 2011. Natomiast istotnie niższy w porównaniu z rokiem 2011 był odsetek używających w grupie chłopców z klas 3 gimnazjum, a w populacji chłopców z klas 2 szkół ponadgimnazjalnych odnotowano w tym zakresie tendencję spadkową.
- ❑ Pomiędzy rokiem 2011 a 2015 nie odnotowano różnic pomiędzy odsetkami dziewcząt z klas 3 gimnazjum i chłopców z klas 2 szkół ponadgimnazjalnych, które używały marihuany w ostatnim roku. Zaobserwowano istotny spadek odsetka chłopców z klas 3 gimnazjum używających marihuanę w ostatnim roku, w porównaniu z rokiem 2011 i istotny wzrost odsetka dziewcząt używających marihuanę w tym okresie. Nie zanotowano pomiędzy rokiem 2007 a 2015 istotnych zmian jeśli chodzi o rozpowszechnienie używania marihuany w ostatnim miesiącu przed badaniem wśród chłopców z klas 2 szkół ponadgimnazjalnych oraz dziewcząt z klas 3 gimnazjum.
- ❑ Odnotowano natomiast spadek odsetka chłopców z klas 3 gimnazjum oraz istotny wzrost odsetka dziewcząt z klas 2 szkół ponadgimnazjalnych, którzy używali marihuanę w ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem.

Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia używania **amfetaminy** wśród uczniów w roku 2011 i 2015 wskazuje na stabilizację odsetków używających tę substancję wśród dziewcząt z klas 3 gimnazjum i 2 szkół ponadgimnazjalnych

- ❑ Porównania z wynikami z roku 2007 wskazują natomiast na wyraźny spadek odsetków chłopców z klas 3 gimnazjum i 2 szkół ponadgimnazjalnych używających amfetaminę w życiu.
- ❑ Takie same wyniki odnotowano jeśli chodzi o używanie amfetaminy w ostatnim roku przed badaniem – stabilizacja odsetków używających dziewcząt oraz spadek odsetków używających chłopców.
- ❑ Istotny jest także w porównaniu z rokiem 2007 spadek odsetka chłopców z klas 3 gimnazjum, którzy deklarowali, że używali amfetaminy w ostatnim miesiącu przed badaniem.
- ❑ Wśród dziewcząt z obu roczników pomiędzy rokiem 2007 a 2015 wyraźna jest stabilizacja odsetka używających amfetaminę w ostatnim miesiącu. W populacji chłopców z klas 2 szkół ponadgimnazjalnych odnotowano w tym zakresie pomiędzy rokiem 2007 a 2015 tendencję spadkową.

Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia używania **dopalaczy** wśród uczniów w roku 2007, 2011 i 2015 wskazuje, że:

- ❑ Odnotowano istotny spadek odsetków dziewcząt i chłopców z obu roczników używających dopalaczy w życiu jak i w ostatnim roku.
- ❑ Zarówno wśród dziewcząt jak i chłopców z klas 3 gimnazjum oraz chłopców z klas 2 szkół ponadgimnazjalnych odnotowano spadek odsetków osób używających dopalaczy w ostatnim miesiącu przed badaniem. W przypadku dziewcząt z klas 2 szkół ponadgimnazjalnych wyraźna jest tendencja spadkowa jeśli chodzi o odsetek używających tych substancji w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem.

II. PROFILAKTYKA I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

II. 1 Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu

Motywowanie osób uzależnionych do podjęcia terapii w placówkach leczenia odwykowego i postępowanie zmierzające do zobowiązania do podjęcia leczenia odwykowego

U osób uzależnionych od alkoholu obserwuje się dość powszechny brak motywacji do leczenia odwykowego. Różnego rodzaju działania członków rodziny i instytucji, między innymi pomocy społecznej, policji, kuratorów często nie są w stanie spowodować, aby osoba uzależniona poddała się leczeniu. Pozostaje wtedy możliwość uruchomienia sądowej procedury zobowiązania do podjęcia leczenia odwykowego, która polega na instytucjonalnym motywowaniu do podjęcia terapii odwykowej. Obowiązek podejmowania czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu spoczywa na komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Postępowanie zobowiązujące do podjęcia leczenia odwykowego dotyczy osób, które zgodnie z art. 24 ustawy powodują rozpad życia rodzinnego, demoralizację małoletnich (...), systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny.

O zastosowaniu ww. procedury wobec osoby uzależnionej stanowi sąd rejonowy, właściwy miejscu zamieszkania lub przebywania. Do zadań gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych w ramach działań wynikających z instytucji prawnej zobowiązania do leczenia należy: przyjęcie zgłoszenia o przypadku wystąpienia nadużywania alkoholu z jednoczesnym wystąpieniem przesłanek z art. 24 ustawy, wezwanie na rozmowę osoby, co do której wpłynęło zgłoszenie i pouczenie jej o konieczności zaprzestania działań wymienionych w art. 24 ustawy i poddania się leczeniu odwykowemu.

Do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w roku 2016 wpłynęły **46** pism z prośbą o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego przez osoby nadużywające alkoholu. W przypadku, gdy osoba wezwana nie zgadzała się dobrowolnie poddać leczeniu, a wstępne czynności przeprowadzone w sprawie uzasadniały kontynuowanie postępowania, komisja:

- 1) kierowała taką osobę na badanie przez biegłych sądowych (psycholog i psychiatra), w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego (art. 25 ustawy)

- 2) przygotowywała dokumentację związaną z postępowaniem sądowym wraz z opinią wydaną przez biegłego (art. 26 ust. 3 ustawy)
- 3) składała wniosek o wszczęcie postępowania do sądu rejonowego właściwego miejscu zamieszkania lub pobytu osoby, której postępowanie dotyczy (art. 26 ust. 3 ustawy).

Do dokumentacji należały: opinie wydane przez biegłych (zgodnie z § 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 27 grudnia 2007 roku w sprawie trybu powoływania biegłych, biegłymi w przedmiocie uzależnienia są odpowiednio przeszkoleni lekarz psychiatra i psycholog), protokół z rozmowy z osobą zgłaszającą komisji przypadek nadużywania alkoholu, protokół z rozmowy z osobą uzależnioną od alkoholu, o ile do takiej rozmowy doszło, inne informacje w sprawie, takie jak: informacje od policji, pedagoga szkolnego, świadków.

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych do Sądu Rejonowego skierowała **47** wniosków o wszczęcie postępowania w sprawie zobowiązania do poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego.

II.2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe pomocy społecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą

Problemy alkoholowe dotyczą zarówno osoby uzależnionej od alkoholu, jak i członków jej rodziny. Najważniejsze elementy pomocy rodzinie, w której występuje problem alkoholowy, to pomoc dziecku i ochrona przed przemocą w rodzinie.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w 2016 roku wsparł w różnej formie **448** środowisk z powodu uzależnienia lub nadużywania alkoholu przez co najmniej jednego z członków rodziny. Był to czwarty dominujący problem wśród klientów Ośrodka i dotyczył 27% (w 2015 roku 31,9%) rodzin objętych pomocą. Wieloletnia praca z tą grupą klientów zaczyna przynosić efekty i obserwowany jest spadek liczby środowisk dotkniętych problemem alkoholowym. Praca nadal opiera się na niepodlegających negocjacji zasadach, których celem nadrzędnym jest podjęcie leczenia odwykowego i utrzymywanie abstynencji. Wobec rodziców nadużywających alkoholu mających na utrzymaniu dzieci podejmowane są takie działania, które nie pogarszają sytuacji osób pozostających na ich utrzymaniu. Sytuacja rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, w których pozostają dzieci, jest intensywniej monitorowana. Z analizy pracowników socjalnych wynika, że z każdym rokiem świadomość problemu osób uzależnionych jest większa i chętniej korzystają oni z dostępnych form wsparcia i terapii.

Rodziny dotknięte problemem alkoholowym, w których pozostają dzieci, wymagają zaangażowania innych podmiotów realizujących zadania z zakresu wspierania rodziny. Dlatego też, jednym z najważniejszych zadań w realizacji gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych jest udzielanie pomocy psychologicznej dzieciom z rodzin alkoholowych. Zadanie to w 2016 roku realizowane było poprzez finansowanie bieżącej działalności świetlic opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym i finansowanie zajęć socjoterapeutycznych dla tych dzieci.

Świetlice dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowych

Na terenie miasta w 2016 roku działało 5 świetlic wspieranych przez Miasto:

- Fundusz Tratwa – Świetlica Środowiskowa „Tratwa”
- Zgromadzenie Sióstr Niepokalanek – Świetlica Profilaktyczno-Wychowawcza
- Caritas Parafii pw. NNMP – Świetlica Profilaktyczno-Wychowawcza „Magdalenka”
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci – Środowiskowe Ognisko Wychowawcze
- Stowarzyszenie Sportowe „Pomagamy Dzieciom” – Świetlica Opiekuńczo-Wychowawcza „Koniczynka”.

Do świetlic uczęszczało ponad **130** dzieci. Zadania realizowane przez świetlice to głównie: stała i systematyczna współpraca z rodziną dziecka, organizacja czasu wolnego i prowadzenie zajęć tematycznych, współpraca z innymi instytucjami, które mogą pomóc rodzinie w rozwiązywaniu jej problemów (szkoły, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Sąd Rodzinny i inne), dożywianie dzieci, pomoc dziecku w radzeniu sobie z życiowymi problemami, kryzysami, realizacja indywidualnych programów rozwojowo-terapeutycznych dla dzieci. Dofinansowanie bieżącej działalności świetlic z budżetu Miasta Szczecinek wyniosło w 2016 roku **395 000 zł**. Na dożywianie **59** dzieci uczęszczających do tych placówek Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przeznaczył **22 480,00**.

We wszystkich świetlicach prowadzone były zajęcia socjoterapeutyczne mające na celu eliminowanie lub zmniejszanie poziomu zaburzeń emocjonalnych i zachowania u dzieci i młodzieży. Zajęcia socjoterapeutyczne miały charakter spotkań grupowych. Zadaniem terapeuty było organizowanie za pośrednictwem grupy takich sytuacji, które dostarczają uczestnikom doświadczeń korekcyjnych, przeciwstawnych doznanych urazom, pozwalają na odreagowanie napięć emocjonalnych i służą uczeniu się nowych umiejętności psychospołecznych. Na zadanie wydatkowano **25 200,00 zł**.

Klub Młodzieżowy

Oferta skierowana była młodzieży, dla której z różnych przyczyn ulica jest głównym środowiskiem wychowawczym, rodzina nie jest miejscem właściwego rozwoju i bezpiecznego pobytu i konieczne jest zastosowanie specjalistycznych form pracy wychowawczej. Do Klubu Celem prowadzonego przez Fundusz Tratwa Klubu Młodzieżowego było przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i marginalizacji młodzieży w wieku 13-19 lat poprzez:

- kształtowanie umiejętności społecznych i interdyscyplinarnych, w tym ograniczanie negatywnego wpływu środowiska na rozwój psychospołeczny młodzieży
- organizację czasu wolnego
- tworzenie warunków do nauki własnej i udzielanie pomocy w nauce
- rozwój zainteresowań i uzdolnień
- prowadzenie promocji zdrowia i profilaktyki uzależnień
- organizację zajęć z elementami socjoterapii
- spotkania z doradcą zawodowym.

Na zadanie wydatkowano **50 000,00 zł**.

Przeciwdziałanie Przemocy Domowej

Zadanie realizowane było przez *Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie „Razem Przeciw Przemocy”* oraz przez pracownika Punktu Konsultacyjnego dla ofiar przemocy domowej prowadzonego przez Fundusz „Tratwa”.

Jego członkami są przedstawiciele następujących 11 instytucji i organizacji:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
- Komenda Powiatowa Policji
- Sąd Rejonowy w Szczecinku
- Miejska Jednostka Obsługi Oświaty
- Stowarzyszenie Fundusz Tratwa Szczecinek
- Urząd Miasta Szczecinek
- Pomorski Ośrodek Diagnostyki Medycznej „Podimed”
- Komenda Straży Miejskiej
- Zakład Karny w Szczecinku
- Zakład Karny w Czarnem
- Szpital w Szczecinku Sp. z o.o.

Zespół integruje i koordynuje działania osób i instytucji w zakresie przeciwdziałania przemocy. Realizacja tego zadania obejmuje w szczególności: diagnozowanie problemu, podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą, inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą, rozpowszechnianie informacji o możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym oraz inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie. W celu rozwiązywania problemu przemocy w indywidualnych przypadkach Zespół Interdyscyplinarny powołuje grupy robocze. W 2016 r. pracowały **82** grupy robocze, w tym **48** powołanych w 2016 r. Główny ciężar realizacji zadań w ramach grup roboczych spoczywa na pracownikach socjalnych, policjantach, członkach Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz przedstawicielach oświaty.

Rezultaty pracy Zespołu w indywidualnych sprawach:

- zmotywowano **11** osób doznające przemocy w rodzinie do udziału w grupie wsparcia dla ofiar przemocy oraz w grupie wsparcia dla osób współuzależnionych
- w wyniku działań członków grup roboczych uzyskano korzystną zmianę zachowania **20** osób stosujących wcześniej przemoc
- złożono **9** wniosków o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego od alkoholu
- udzielono pomocy w odseparowaniu od sprawcy **6** osobom doznającym przemocy
- złożono **29** zawiadomień do policji/prokuratury o podejrzeniu popełnienia przestępstwa (z art. 207 Kodeksu karnego) i przeprowadzono **26** postępowań przygotowawczych w tej sprawie

- motywowano i kierowano osoby stosujące przemoc w rodzinie do udziału w konsultacjach prowadzonych w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie.

Ponadto Zespół prowadził działalność informacyjną mającą na celu dostarczenie społeczeństwu wiedzy na temat zjawiska problemu przemocy w rodzinie, sposobów jej przeciwdziałania oraz miejsc, gdzie osoby doznające przemocy mogą uzyskać pomoc w rozwiązaniu tego problemu. Były to między innymi działania:

- udział członków Zespołu Interdyscyplinarnego w szkoleniu „Praca z osobą stosującą przemoc w rodzinie”.
- zorganizowanie dwudniowej konferencji połączonej z zajęciami warsztatowymi pn.: „Skuteczna praca z przypadkami przemocy seksualnej w rodzinie z uwzględnieniem dzieci”, w ramach Międzynarodowego Dnia bez Przemocy zorganizował. Konferencja odbyła się 29-30 września 2016 r. W szkoleniu udział wzięło około **100** przedstawicieli instytucji i organizacji pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- zorganizowanie 18 listopada 2016 r. lokalnego finału ogólnoswiatowej kampanii „19 dni przeciwko przemocy i krzywdzeniu dzieci i młodzieży!”. W kampanii objętej honorowym patronatem Ministra Sprawiedliwości, Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Rzecznika Praw Dziecka udział wzięło około **300** uczniów szczecineckich szkół podstawowych.

Obsługę organizacyjno-techniczną Zespołu zapewnia Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Wydatki poniesione na funkcjonowanie Zespołu wyniosły **74 920,48 zł** z czego z budżetu Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych **10 430,10 zł**.

Przeciwdziałanie przemocy realizowane było również w *Punkcie Konsultacyjnym dla ofiar przemocy domowej* prowadzonej przez Fundusz „Tratwa”. *Punkt Konsultacyjny* czynny był 4 godziny dziennie od poniedziałku do piątku. W Punkcie udzielano bezpłatnych porad prawnych, pedagogicznych i socjalnych, motywowano do podejmowania działań mających na celu przeciwstawianie się przemocy ze strony sprawcy, udzielano pomocy w pisaniu wniosków o przyznanie alimentów, wniosków do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i innych instytucji, pozwów rozwodowych, zawiadomień do prokuratury o dokonaniu przestępstwa znęcania się fizycznego nad rodziną. W bardziej skomplikowanych przypadkach klientów kierowano do specjalistów: prawnika, lekarza rodzinnego, psychologa, psychiatry, terapeuty. Pracownik Punktu współpracował z kuratorami sądowymi, policjantami dzielnicowymi, pracownikami socjalnymi i lekarzami.

W ramach zadania Prowadzenie Punktu Konsultacyjnego dla ofiar przemocy domowej zrealizowano następujące działania:

- udzielenie porad dotyczących sposobów rozwiązania problemów związanych z przemocą w rodzinie – **48** osób
- zastępstwo procesowe przed sądem – usługa adwokata – skorzystała **1** osoba
- konsultowanie spraw klientów ze specjalistami oraz udzielanie innym konsultacji – **97** konsultacji
- przeprowadzenie spotkań grupy wsparcia dla kobiet doznających przemocy – skorzystały **33** osoby, odbyły się 34 spotkania o łącznej liczbie **100** godzin
- zajęcia edukacyjne na temat problemu przemocy w rodzinie, agresji i przemocy rówieśniczej – **15** spotkań z udziałem **400** uczniów.

Wydatki poniesione na działanie Punktu Konsultacyjnego wyniosły **40 000, 00 zł**.

Poradnictwo prawne

Zadanie realizowane było przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej i polegało na udzielaniu specjalistycznego poradnictwa prawnego. Wydatki poniesione z budżetu Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na porady prawne osobom ze środowisk dotkniętych problemem uzależnienia od alkoholu i ich rodzinom wyniosły **10 667,85 zł**.

Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

Zadanie realizowane było przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej poprzez zatrudnienie 3 asystentów rodziny, którzy objęli wsparciem **45** rodzin przeżywające trudności w wypełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Wydatki poniesione z budżetu Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wyniosły **3 500,00 zł**.

II.3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej, w szczególności dla dzieci i młodzieży

Szkolne programy profilaktyczne dla dzieci i młodzieży

Od kilku lat jednym z zadań szkoły jest skonstruowanie i realizacja tzw. szkolnego programu profilaktyki. Prowadzenie działań profilaktycznych w szkołach odbywa się zgodnie z uchwalanym przez radę pedagogiczną szkolnym programem profilaktyki, spójnym z programem wychowawczym szkoły, zaopiniowanym przez rodziców i samorząd uczniowski.

W dniu 28 sierpnia 2015 roku weszło w życie nowe rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii. Zgodnie z nim profilaktyka jest skierowana do ogółu dzieci i młodzieży w szkołach i placówkach systemu oświaty. Rozporządzenie rozszerzyło krąg oddziaływania o rodziców i pracowników placówek. Zgodnie z rozporządzeniem placówki powinny zwracać uwagę na podniesienie skuteczności działań z zakresu przeciwdziałania narkomanii w oparciu o przeprowadzoną diagnozę i szeroką współpracę środowiska szkolnego i pozaszkolnego.

Szkoła to niezwykle ważne miejsce z punktu widzenia realizacji profilaktyki zachowań problemowych młodzieży. To jedno z nielicznych środowisk, gdzie jest możliwy tak szeroki dostęp do młodych ludzi z różnych grup wiekowych, gdzie istnieje możliwość obserwacji ich zachowań i śledzenia przebiegu procesów rozwoju w różnych obszarach funkcjonowania. Szkoła oprócz tego, że jest miejscem realizacji działań profilaktycznych, jest także środowiskiem, gdzie pojawiają się różnorodne czynniki ryzyka. Wśród nich warto wymienić niskie osiągnięcia szkolne, brak współpracy z rodzicami, niesprzyjający klimat społeczny, depersonalizację uczniów, słabe więzi osób pracujących w szkole z uczniami. Oznacza to, że profesjonalna profilaktyka prowadzona w środowisku szkolnym wymaga zarówno wdrażania dobrych jakościowo programów, odpowiadających potrzebom i skali problemów w szkole, jak również działań służących polepszeniu klimatu szkoły oraz podnoszeniu kompetencji osobistych i zawodowych grona pedagogicznego.

Program „Starszy Brat, Starsza Siostra”

Celem programu realizowanego od 1991 r. przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej jest wspieranie dzieci w wieku 6-12 lat z rodzin dysfunkcyjnych. Wolontariusz w wieku 16-19 lat (Starszy Brat, Starsza Siostra) pokazuje dziecku świat właściwych wartości, przekazuje wzorce pozytywnych zachowań, pomaga w rozwiązywaniu codziennych trudności, daje poczucie bezpieczeństwa, proponować różne formy spędzania czasu wolnego, pomaga w nauce. Dzieci i wolontariusze uczestniczą w spotkaniach integracyjnych z okazji świąt, rozpoczęcia i zakończenia roku szkolnego, w ogniskach, wycieczkach, wyjściach do kina i na basen. Praca pary wolontariusz - dziecko trwa co najmniej rok.

Rekrutacja wolontariuszy odbywa się na początku roku szkolnego spośród uczniów szczecineckich szkół ponadgimnazjalnych. Kandydaci na wolontariuszy odbywają szkolenie przygotowujące do pracy z dzieckiem. Każdy wolontariusz ma dorosłego opiekuna, do którego może zwrócić się z problemami, wątpliwościami i pytaniami. Wolontariusze dwa razy w miesiącu uczestniczą w spotkaniach grupy wsparcia.

W 2016 r. na realizację programu z budżetu Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeznaczono kwotę **16 422,67 zł**. W programie funkcjonowały **32** pary wolontariusz - dziecko oraz 1 wolontariusz wspierający.

Warsztaty profilaktyczne przeciwko przemocy, cyberprzemocy oraz nasilającej się agresji wśród młodzieży

W dniu 23 maja 2016 r. odbyły się dwa dwugodzinne „Warsztaty profilaktyczne przeciwko przemocy, cyberprzemocy oraz nasilającej się agresji wśród młodzieży”. Uczestnikami warsztatów były dzieci ze szczecineckich placówek wsparcia dziennego: Świetlica Opiekuńczo – Wychowawcza „Koniczynka”, Świetlica Profilaktyczno – Wychowawcza „Magdalena”, Świetlica Profilaktyczno – Wychowawcza Zgromadzenia Sióstr Niepokalanego Poczęcia NMP i Świetlica Środowiskowa „Tratwa” oraz ze Szkoły Podstawowej Nr 7. Warsztaty dotyczyły zagadnień: konflikt (relacje między ludźmi, relacje w rodzinie, metody rozwiązywania sytuacji konfliktowych), empatia i zachowania agresywne (zachowania społeczne, zjawisko tolerancji, itp. na tle procesów socjalizacyjnych, procesy przemian wewnętrznych jednostki na tle rodzinno-kulturowym oraz ogólnospołecznym), wieloaspektowość zjawiska przemocy (w tym cyberprzemocy). Koszt warsztatów wyniósł **972,00 zł**.

Warsztaty Kinezylogii Edukacyjnej

W dniach 25-27 listopada 2016 r. odbyło się warsztatowe szkolenie kinezylogii edukacyjnej - Gimnastyka Mózgu®. Kinezylogia Edukacyjna wykorzystuje proste do wykonania ćwiczenia Gimnastyki Mózgu®, które aktywizują wszystkie części mózgu aby jak najefektywniej opanować wybraną umiejętność. W warsztatach udział wzięło **20 osób**: wychowawcy ze szczecineckich placówek wsparcia dziennego oraz przedstawiciele szczecineckich organizacji pozarządowych pracujących z dziećmi. Uczestnicy uzyskali wiedzę i umiejętności skutecznego wykorzystania mózgu dla rozwoju osobistego i zawodowego oraz rozwoju potencjału dzieci i młodzieży. Zastosowanie metody w codziennej pracy placówek wsparcia dziennego daje możliwości łatwiejszego uczenia się dzieci przez: wzrost rozumienia, poprawienie zdolności organizacyjnych, usprawnienie percepcji wzrokowo ruchowej i słuchowo ruchowej, poprawienie pamięci długo i krótkoterminowej, - wzmocnienie koordynacji i współpracy półkul mózgowych, ułatwienie rozwoju abstrakcyjnego myślenia, wspomaganie pozytywnego nastawienia i równowagę emocjonalną.

II.4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych

Stowarzyszenie Klub Abstynenta „Bratek”

Stowarzyszenie prowadzi Klub Abstynenta „Bratek”, który w 2016 r. czynny był od poniedziałku do soboty, a jego głównym zadaniem było kształtowanie wśród swoich członków dążeń do całkowitego powstrzymania się od spożywania napojów alkoholowych. Przeciętna frekwencja od poniedziałku do czwartku wynosiła 12-18 osób, w piątki i soboty około 30 osób.

W Klubie Abstynenta prowadzony był Punkt Konsultacyjny dla osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin, czynny 8 godzin tygodniowo, w którym realizowano następujące działania:

- motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia odwykowego, kierowanie do specjalistycznego leczenia
- udzielanie wsparcia osobom uzależnionym po zakończonym leczeniu odwykowym
- prowadzenie interwencji kryzysowej
- udzielanie pomocy młodzieży upijającej się oraz jej rodzicom
- udzielanie konsultacji osobom doznającym przemocy
- motywowanie sprawców przemocy do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym
- gromadzenie i przekazywanie aktualnych informacji na temat dostępnych miejsc specjalistycznej pomocy
- prowadzenie grup wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych.

Z porad udzielanych w punkcie konsultacyjnym skorzystali:

- uzależnieni od alkoholu i środków psychoaktywnych – 278 osób, 480 porad
 - 75 rozmów wstępnych
 - 46 rozmów informacyjno-edukacyjnych dotyczących współuzależnienia
 - 5 rozmów motywujących do uczestnictwa w grupie wsparcia i Al-Anon
- dorośli członkowie rodzin osób uzależnionych od alkoholu – 33 osoby, 61 porad
 - 10 rozmów wstępnych
 - 330 rozmów informacyjno-edukacyjnych
 - 75 rozmów motywujących do uczestnictwa w grupie wsparcia i AA
- osoby doznające przemocy w rodzinie – 12 osób, 12 porad
- osoby stosujące przemoc w rodzinie – 6 osób, 6 porad.

Prowadzenie grup wsparcia:

- dla uzależnionych od alkoholu i środków psychoaktywnych – 51 dwugodzinnych spotkań – średnio 6 osób na 1 spotkaniu
- dla współuzależnionych członków rodzin – 48 dwugodzinnych spotkań – średnio 7 osób na 1 spotkaniu.

Ponadto Klub był organizatorem okolicznościowych spotkań, które odbywały się bez spożywania napojów alkoholowych:

- zabawa karnawałowa – 82 osoby
- Dzień Kobiet – 44 osoby

- Dzień Dziecka – 103 osoby
- Pielgrzymka do Częstochowy – 50 osób
- Złot Rodzin Abstynenckich – 120 osób
- Pielgrzymka do Lichenia – 40 osób
- Zakończenie Lata – 132 osoby
- Wieczór Andrzejkowy – 80 osób
- Spotkanie opłatkowe – 52 osoby

II.5. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego

Do działań w tym zakresie należały: stałe kontrole miejsc spożywania alkoholu, kontrole placówek handlowych prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych, stosowanie kar wobec osób nieprzestrzegających prawa. Kontrole przeprowadzane były przez funkcjonariuszy Straży Miejskiej i członków Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Komisja skontrolowała 56 placówek. Kontrole te miały głównie charakter edukacyjny, ich celem było przede wszystkim przypominanie sprzedającym napoje alkoholowe o ustawowym zakazie sprzedaży alkoholu osobom nieletnim o nietrzeźwym. Straż Miejska prowadziła stałe kontrole miejsc spożywania alkoholu, w czasie których do najczęściej stwierdzanych wykroczeń z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi należało wykroczenie z art. 43¹ ust. 1 (spożywanie napojów alkoholowych wbrew zakazom określonym w art. 14 ust. 1 i 2a – 6, nabywanie lub spożywanie napojów alkoholowych w miejscach nielegalnej sprzedaży, spożywanie napojów alkoholowych przyniesionych przez siebie lub inną osobę w miejscach wyznaczonych do ich sprzedaży lub podawania). Straż Miejska ujawniła w tym zakresie **1 327** wykroczeń, z czego w **781** przypadkach zastosowano pouczenia, w **527** postępowanie mandatowe na kwotę 40 220 zł.

III. PRZECIWDZIAŁANIE NARKOMANII

III.1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem

Zadanie realizowane było poprzez wspieranie działalności Punktu Konsultacyjnego prowadzonego przez Oddział Terenowy w Szczecinku Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii i zostało opisane w punkcie 2.

III.2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej

Wspieranie specjalistycznego poradnictwa: [psychologicznego](#), [pedagogicznego](#), [prawnego](#) i [terapeutycznego](#)

Działania realizowane były głównie w Punkcie Konsultacyjnym prowadzonym przez Oddział Terenowy w Szczecinku Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii. Punkt konsultacyjny czynny był przez 3 dni w tygodniu, łącznie **480** godzin.

- **Poradnictwo rodzinne** w punkcie konsultacyjnym dotyczyło głównie rodziców i ich dzieci, tj. młodzieży eksperymentującej z marihuaną, alkoholem, amfetaminą lub dopalaczami. Osoby zgłaszające się do PK otrzymały rzetelną informację na temat uzależnień. Rodzice osób uzależnionych zostali przygotowani do podjęcia decyzji związanych z umieszczeniem ich dzieci w ośrodkach leczenia uzależnień, wyposażeni zostali w niezbędną im wiedzę dotyczącą postępowania z dzieckiem, niektórzy zostali również zakwalifikowani do udziału w zajęciach dla rodziców. Zarejestrowano **103** osoby w wieku od 12 do ponad 34 lat, posiadających różnorakie doświadczenia z substancjami psychoaktywnymi (alkohol, amfetamina, marihuana). Najlicniejszą grupę stanowiła młodzież w wieku 16-19 lat, paląca marihuanę. Młodzież do PK kierowana była przez pedagogów szkolnych, kuratorów sądowych jak również przez samych rodziców. W ramach poradnictwa prowadzono obserwację, wywiad, doradztwo, poradnictwo, diagnozę wstępną, rozmowy terapeutyczne oraz terapię motywacyjną i wzmacniającą. Sporo czasu poświęcono na

zmianę przekonań normatywnych dotyczących zażywania środków psychoaktywnych. Do PK zgłosiło się ogółem **174** osób, w tym 66 osoby nowe.

- Odbyły się **44** godziny spotkań grupy wsparcia. Uczestnikami zajęć byli klienci PK, ogółem z zajęć skorzystało **14** osób. Zadanie polegało na cotygodniowych spotkaniach osób zażywających szkodliwie środki psychoaktywne oraz uzależnionych od środków mieszanych (alkohol, dopalacze, marihuana, amfetamina) w celu zmotywowania ich do pojęcia racjonalnych decyzji związanych z używaniem. W trakcie zajęć skupiono się na dostarczeniu emocjonalnego wsparcia i praktycznej pomocy w radzeniu sobie z problemem wspólnym dla wszystkich jej członków oraz wzajemnym wspieraniu się poprzez dzielenie się osobistym doświadczeniem, przydatnymi informacjami, pomysłami rozwiązań, przykładami skutecznego radzenia sobie w sytuacjach trudnych.
- Odbyło się **65** godzin **warsztatów umiejętności psychospołecznych**. Zajęcia odbyły się w 6 szkołach ponadgimnazjalnych, uczestniczyło w nich **478** uczniów klas pierwszych. Celem zadania było ćwiczenie umiejętności psychospołecznych, których rezultatem miała być poprawa funkcjonowania w rodzinie i w środowisku. W trakcie zajęć zwracano uwagę na konflikty między ludźmi, wprowadzono elementy negocjacji. Zapoznano uczestników z metodą małych kroków w celu osiągania celów życiowych. Pracowano nad normami i wartościami, a także rozwiewano mity i błędne przekonania na temat używek i ich wpływu na młodych ludzi.
- Przeprowadzono **88** godzin zajęć **terapii pedagogicznej**. Zajęcia odbywały się w szkołach podstawowych i gimnazjalnych, łącznie w zajęciach uczestniczyło **46** uczniów Szkoły Podstawowej Nr 7 i Gimnazjum Nr 1. W trakcie zajęć skupiono się na czynnikach wyzwalających złość oraz rozpoznawaniu sygnałów wskazujących na podniesiony stan napięcia emocjonalnego. Uczono zachowań alternatywnych wobec agresji m.in. prośbienie o pomoc, wyrażanie uczuć. Stworzone zostały możliwości do aprobowania zachowań prospołecznych. Młodzież zwiększyła umiejętność radzenia sobie ze stresem, złością i agresją swoją i innych.
- W **zajęciach dla członków rodzin** wzięło udział **22** osób, łącznie odbyło się **60** godzin zajęć. Zajęcia miały charakter psychoedukacyjny. Rodzice uczestniczący w zajęciach otrzymali wiedzę w jakim kierunku i w jaki sposób proces wychowania można realizować oraz nauczyli się praktycznych umiejętności budowania prawidłowych relacji z dziećmi. Omawiano m.in. przyczyny, dla których dzieci sięgają po narkotyki, objawy uzależnienia w obszarze indywidualnym, rodzinnym i szerszych środowiskach. Zwracano uwagę na konstruktywne pomaganie, jak rozmawiać. Rodzice kierowani byli przez asystentów rodzin z MOPS oraz byli to klienci Punktu Konsultacyjnego, których dzieci uwikłały się w problemy narkotykowe. Podstawowym rezultatem zajęć jest poprawa relacji w rodzinie oraz wzmocnienie więzi między członkami rodziny.

III.3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych

Programy profilaktyczne realizowane przez TZN

W ramach działalności Punktu Konsultacyjnego przeprowadzono zajęcia socjoterapeutyczne dla uczniów szkół podstawowych, zajęcia edukacyjno-informacyjne dla uczniów szkół gimnazjalnych oraz wykład dla rodziców i nauczycieli.

- Odbyło się **25** godzin **zajęć edukacyjno-informacyjnych** dla uczniów szkół gimnazjalnych. Łącznie w zajęciach grupowych uczestniczyło **160** uczniów ze szkół gimnazjalnych. Głównym założeniem zajęć było zapoznanie młodzieży z bezpośrednimi skutkami zażywania narkotyków i ich wpływem na uczenie się i życie rodzinne i społeczne oraz zapoznanie z fazami wchodzenia w uzależnienie. Forma realizacji zadania: zajęcia grupowe, prelekcja i dyskusja. Młodzież uczestnicząca w zajęciach otrzymała wiedzę dotyczącą współczesnych zaburzeń i uzależnień oraz poznała metody udzielania pomocy profilaktycznej.
- Kolejnym działaniem były **wykłady** o charakterze informacyjno-edukacyjnym **dla rodziców i nauczycieli**. Przeprowadzono **15** godzin wykładów, których wysłuchało **210** osób. Głównym celem zadania było zapoznanie rodziców i nauczycieli z wiedzą na temat bezpośrednich negatywnych skutków zażywania narkotyków, ich wpływu na uczenie się, życie rodzinne i społeczne, zapoznanie z fazami wchodzenia w uzależnienie. Odbiorcy otrzymali informacje na temat dopalaczy i leków dostępnych w aptekach bez recepty.

- Odkonduło się **96 godzin zajęć socjoterapeutycznych** w 3 szkołach podstawowych (klasy III-VI). W zajęciach uczestniczyło ogółem **202** uczniów. W trakcie zajęć skupiono się na rozpoznawaniu i nazywaniu uczuć oraz ćwiczono wyrażanie uczuć. Zwracano uwagę na poszanowanie uczuć innych. Rozwijano u dzieci zdolności do empatycznego odczuwania, uczono zachowań, które ułatwiają porozumiewanie się. Warsztaty miały na celu wzmacnianie poczucia własnej wartości, rozbudzanie gotowości do swobodnego wypowiedzania się. I edycja zajęć /173 dzieci/ zakończyła się wspólnym pieszym rajdem wokół jeziora, ogniskiem z kiełbaskami na Mysiej Wyspie, wspólnymi zabawami i rejssem po jeziorze Trzesiecko statkiem Królową Jadwigą.

Środowiskowe programy profilaktyki

Oddział Terenowy w Szczecinku Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii prowadził środowiskowy program profilaktyki uzależnień realizowany w oparciu o ideę liderów młodzieżowych „Naszym zdaniem”. Do projektu zgłoszyły się **62** osoby, uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Odkonduły się **224** godziny zajęć i 4 dni wyjazdu szkoleniowego.

Celem projektu było: przygotowanie grupy młodzieży do pełnienia w lokalnych środowiskach roli liderów propagujących w oparciu o pozytywne wartości zdrowy i trzeźwy styl życia, wyposażenie uczestników projektu w wiedzę na temat możliwości rozwoju osobistego, osiągnięcia sukcesu bez wspierania środkami psychoaktywnymi, zagospodarowanie czasu wolnego młodzieży w czasie roku szkolnego, uczenie norm i wartości akceptowanych społecznie, przeżywanie satysfakcji w relacjach z innymi, nabycie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych, odkrywanie własnych zdolności i predyspozycji, doskonalenie umiejętności interpersonalnych, przygotowanie do racjonalnego podejmowania decyzji.

Zrealizowano następujące działania:

- **4** godziny **warsztatów integracyjnych** Celem zadania była integracja grupy, wzajemne poznanie się członków grupy, wzajemne wspieranie się poprzez dzielenie się swoimi odczuciami, budowanie poczucia przynależności w grupie i poczucia znaczenia w grupie, zapewnienie bezpieczeństwa i komfortu psychicznego członkom grupy.
- **12** godzin **treningu umiejętności psychologicznych i społecznych liderów** w oparciu o metody pracy rówieśniczej dla liderów młodzieżowych. Celem zajęć było wyodrębnienie wśród uczestników liderów grupowych, dostarczenie emocjonalnego wsparcia i praktycznej pomocy w radzeniu sobie z problemem wspólnym dla wszystkich jej członków, wzajemne wspieranie się poprzez dzielenie się osobistym doświadczeniem, przydatnymi informacjami, nadzieją, siłą i mądrością, emocjami i uczuciami, pomysłami rozwiązań, przykładami skutecznego radzenia sobie w sytuacjach trudnych. Nadrzędnym celem było przygotowanie liderów młodzieżowych do roli moderatorów, którzy pełnić będą funkcję pomocników trenerów w warsztatach szkoleniowych dla grup młodzieżowych.
- **12** godzin **lekcji profilaktycznych** przeprowadzonych w szkołach podstawowych. W zajęciach prowadzonych zgodnie ze scenariuszem opracowanym przez młodzieżowych liderów i psychologa uczestniczyło **212** uczniów. Zajęcia odkonduły się w szkołach podstawowych nr 4, 6 i 7.
- **12** godzin **zajęć informacyjno-edukacyjnych** dotyczących problematyki uzależnień. Zadanie realizowane było w formie aktywnych wykładów, połączonych z analizą wiedzy uczestników i weryfikacją przekonań normatywnych dotyczących środków psychoaktywnych. Tematyka zajęć - wiedza na temat środków psychoaktywnych legalnych i nielegalnych, „sygnały ostrzegawcze” - zmiany, jakie występują w zachowaniu i wyglądzie zewnętrznym osób używających środki narkotyczne, informacje o fazach uzależnienia i możliwościach oddziaływania na poszczególnych etapach narkomanii, mechanizmy wchodzenia w uzależnienie.

Ponadto realizowane były **warsztaty rozwijające zainteresowania i pasje** zgodnie z zapotrzebowaniem uczestników. Zajęcia były propozycją aktywnej formy spędzania wolnego czasu. Były okazją do nabywania wzajemnego szacunku, tolerancji dla siebie i innych.

- **50** godzin **warsztatów teatralnych – 20 osób**, uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Zajęcia odkonduwały się 2 razy w miesiącu w 3 godzinnych blokach. Warsztaty teatralne odkonduwały się w Sali Kameralnej, miały na celu rozwijanie własnych możliwości, koncentracji i wyobraźni. Zwracano uwagę na integrację grupy, ekspresję emocji, alternatywne formy spędzania wolnego czasu, rozwój twórczego myślenia, pracę nad dykcją, rozwój wiedzy literackiej. W trakcie zajęć realizowane były: gry i zabawy integracyjne, relaksacyjne, spontaniczne próby wyrażania siebie na scenie, ćwiczenia oddechowe i praca nad dykcją, czytanie różnorodnych tekstów literackich, praca nad wyobraźnią oraz znalezieniem sposobu na swojego bohatera na

scenie. W trakcie warsztatów młodzież analizowała teksty literackie i fragmenty dzieł, np.: Rozmowa Telimeny i Tadeusza, fragmenty „Romea i Julii”, fragmenty „Moralności Pani Dulskiej”. Pracowano nad scenariuszami: „Wybór żony” oraz „Szarlotka w kawie”. Dzięki technice „Burza mózgów” na podstawie pomysłów prowadzącego i młodzieży powstał nowy scenariusz.

- **50 godzin zajęć plastycznych - 20 osób.** Zajęcia odbywały się w Gimnazjum Nr 1. Uczestnicy warsztatów poznali: podstawy rysunku artystycznego, ćwiczenia rysunkowe i malarskie na sztaludze, podstawy anatomii ludzkiego ciała - jak konstrukcyjnie narysować ludzką twarz, podstawy perspektywy zbieżnej z jednym i dwoma punktami zbiegu, ćwiczenia rysunkowe i malarskie na sztaludze, perspektywa w architekturze. W trakcie warsztatów powstały: prace malarskie (akryl na płótnie), cykl obrazów pt. „Charaktery”, złote ramy do sztuk grupy teatralnej oraz wykonane z naturalnych materiałów ozdoby świąteczne. Efektem finalnym jest cykl obrazów wszystkich uczestników warsztatów plastycznych zaprezentowany w sesji zimowej na wystawie poplenerowej.
- **50 godzin warsztatów jogi – 17 osób.** Podczas trwania tej edycji szczególny nacisk położono na ćwiczenia relaksacyjne, przeciwdziałające zmęczeniu oraz ułatwiające przeżywanie sytuacji stresujących, ale ważne były także ćwiczenia wzmacniające siłę fizyczną, wytrzymałość, koordynację i koncentrację.

Obóz szkoleniowy w OW WODNIK w Sporem w dniach 1-4 czerwca 2016 r. W wyjeździe szkoleniowym uczestniczyło **25 osób**. W trakcie trwających zajęć warsztatowych młodzież zwiększyła swoje umiejętności radzenia sobie ze stresem, uzyskała wiedzę jakie są emocjonalne oraz społeczne konsekwencje postawy asertywnej a także uległej i agresywnej. Dokonała weryfikacji przekonań normatywnych dotyczących środków psychoaktywnych. W trakcie pobytu w Sporem odbywały się również zajęcia związane z zainteresowaniami uczestników. Były to zajęcia z ćwiczeń rozciągających i relaksujących oraz warsztaty teatralne. Wspólne, intensywne zajęcia zakończyły się prezentacją dla wszystkich uczestników obozu i zaproszonych gości. Członkowie grupy aktorskiej zaprezentowali adaptację opowiadania S. Mrożka „Wesela w Atomicach”. Następnie grupa joginów zaprezentowała swoje umiejętności.

W trakcie pobytu w Sporem zrealizowano:

- **4 godziny warsztatów integracji osobowościowej** prowadzonych przez psychologa i terapeutę uzależnień. Głównym celem była integracja grupy, wzajemne wspieranie się poprzez dzielenie się swoimi odczuciami, "przepracowanie" własnych przeżyć, budowanie poczucia przynależności w grupie i poczucia znaczenia w grupie oraz zapewnienie bezpieczeństwa i komfortu psychicznego członkom grupy. Podstawą formą zajęć była zabawa „Bezludna wyspa”. Głównymi rezultatami prowadzonych zajęć było rozpoznanie potrzeb grupy, kształtowanie umiejętności współpracy w grupie, wzbudzanie motywacji do zajęć w grupie, uczenie umiejętności komunikowania się, reguł życia grupowego, wzbudzanie empatii w grupie oraz wstępne wyłonienie liderów grupowych.
- **4 godziny warsztatów podstawy umiejętności zachowań asertywnych.** Celem warsztatów było budowanie umiejętności zachowań asertywnych polegających na zdolności stanowczego egzekwowania własnych praw oraz szanowania praw innych (empatia). Uczestnicy nauczyli się jak otwarcie wyrażać swoje uczucia, opinie i potrzeby, dowiedzieli się dlaczego warto być asertywnym. Uzyskali wiedzę jakie są emocjonalne oraz społeczne konsekwencje postawy asertywnej, a także uległej, agresywnej i bierno-agresywnej.
- **4 godziny wykładu interaktywnego „Skutki działania alkoholu i narkotyków”.** Zajęcia prowadzone przez specjalistę terapii uzależnień odbywały się w 2 grupach. Zadanie realizowano opierając się na mini wykładzie, burzy mózgów, projekcji multimedialnej, weryfikacji przekonań normatywnych dotyczących środków psychoaktywnych. W trakcie zajęć przybliżono tematy: diagnoza uzależnienia, fazy rozwoju uzależnienia, objawy uzależnienia, wpływ uzależnienia na zmianę systemu wartości osób uwikłanych w problem, zmiany wprowadzane przez osoby szkodliwie używające środków psychoaktywnych w zakresie spędzania wolnego czasu, realizacji swoich planów, zainteresowań.
- **4 godziny warsztatów stres pod kontrolą.** Celem głównym zajęć było nabycie przez młodzież umiejętności radzenia sobie ze stresem, wzmacnianie poczucia własnej wartości, wzbudzanie poczucia odpowiedzialności za własne życie i zdrowie oraz uczenie pozytywnego myślenia i umiejętności rozpoznawania objawów stresu.

- **8** godzin ćwiczeń rozciągających i relaksujących. Zajęcia odbywały się na świeżym powietrzu, uczestniczyło w nich **9** osób. Pracowano nad elementami tańca orientalnego a także nad wspólnym opracowaniem układu asan, który uczestnicy zajęć zaprezentowali na koniec pobytu.
- **8** godzin warsztatów teatralnych. Zajęcia rozpoczęły się przybliżeniem działalności literackiej Sławomira Mrożka wzbogaconej o istotne fakty z jego życia. Następnie pracowano nad przygotowaniem do spektaklu „Wesele w Atomicach” według scenariusza na podstawie tekstu Mrożka.

Podsumowanie 9 edycji projektu odbyło się w grudniu 2016 r. Wręczono na nim 38 zaświadczeń i 6 certyfikatów Młodzieżowych Liderów Promocji. Podsumowano roczną pracę w ramach programu Naszym zdaniem, której efektem grupy plastycznej była wystawa prac malarskich cyklu „Charaktery i ekologicznych ozdób świątecznych. Następnie odbył się spektakl podsumowujący projekt: „Miłość potrzebna od zaraz”- dwie miniatury teatralne: „Romeo i Julia” i „Kandydatki na żonę”. Na zakończenie odbył się pokaz jogi.

Akademia sztuki alternatywą wobec zachowań ryzykownych

Program realizowany był przez Oddział Terenowy w Szczecinku Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii we współpracy z Teatrem Profilaktycznym STOP z Koszalina.

Celem głównym projektu było poznanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu, pobudzenie i aktywizacja do działań twórczych inspirowanych sztuką.

Cele szczegółowe to: nabywanie przez młodzież umiejętności zachowań asertywnych, radzenia sobie ze stresem, nabywanie przez młodzież wiedzy z zakresu wczesnej profilaktyki w aspekcie przeciwdziałania uzależnieniom od środków psychoaktywnych (narkotyki, alkohol oraz zapobieganiu HIV/AIDS, integracja młodzieży, wyposażenie uczestników projektu w wiedzę na temat możliwości rozwoju osobistego, osiągnięcia sukcesu bez wspierania się środkami psychoaktywnymi, zagospodarowanie czasu wolnego młodzieży w ciągu roku szkolnego i wakacji, uczenie norm i wartości akceptowanych społecznie, przeżywanie satysfakcji w relacjach z innymi, nabycie umiejętności radzenia sobie, w sytuacjach trudnych, wdrażanie do wartościowego, kulturalnego i aktywnego wykorzystania czasu wolnego.

W ramach projektu przeprowadzono:

- **Profilaktyczno-edukacyjne warsztaty** technik teatralno-dramowych **dla nauczycieli** „Twórczość celem rozwoju. Sztuka w procesie profilaktyki, edukacji i terapii”. W zajęciach trwających **2** dni wzięło udział **25** nauczycieli ze szczecineckich szkół. Celem było uświadomienie uczestnikom zajęć zalet i możliwości stosowania metod aktywnych w działaniach profilaktycznych, zapobiegających agresji, wyzwalających postawę asertywną, rozwijających umiejętności komunikacji interpersonalnej. Uczestniczyli poznali i „przećwiczyli” podstawowe techniki dramy poprzez odgrywanie etud z zastosowaniem różnych technik dramowych.
- **Seminarium dla nauczycieli** „Komunikacja bez granic”. W spotkaniu trwającym **6 godzin** udział wzięło **25** osób. Głównym celem było zwrócenie uwagi uczestników na znaczenie kształtowania postawy twórczej oraz roli aktywności twórczej nauczyciela i ucznia w procesie profilaktyki, edukacji i terapii.
- **Warsztaty teatralne** Teatru STOP – zgodnie z harmonogramem odbyło się **7** czterodniowych warsztatów.

Cele główne to: wspomaganie rozwoju osobowości dzieci i młodzieży w tym umiejętności komunikowania się, wyrażania własnych opinii, wzmacniania poczucia własnej wartości, kształtowania poczucia odpowiedzialności i współistnienia w grupie.

Cele szczegółowe zajęć: kształtowanie aktywnej postawy wobec otoczenia i siebie samego, doskonalenie umiejętności twórczego myślenia, przybliżenie metody pracy - „wejścia w rolę” oraz technik dramowych („stop-klatka”, „rzeźba”, rozmowa, wywiad, etiuda pantomimiczna i inne), budowanie scen improwizowanych, nabywanie umiejętności „życia fikcją sceniczną. Warsztatowa forma pracy stwarzała atrakcyjny sposób przekazania podstawowych informacji dotyczących problemów codziennego życia, takich jak: spożywanie alkoholu, sprzedaż i pośrednictwo w nabywaniu tego towaru przez nieletnich, palenie tytoniu, przemoc i agresja.

Każdy warsztat zakończony był pokazem dla uczniów danej szkoły. W 2016 roku w warsztatach udział wzięły grupy teatralne:

- „WYSUBLIMOWANY” - Zespół Szkół Nr 1 im. Komisji Edukacji Narodowej
- „Grupa GANG GLINIECKIEGO - Zespół Szkół Nr 2 im. Ks. Wacława IV
- „UNCARTED” - Gimnazjum Nr 1 im. Zjednoczonej Europy
- „BEZ KOMENTARZA” - Zespół Szkół nr 6 im. St. Staszica

- „TRZEPNIĘTE KOŁO” - I Liceum Ogólnokształcące im. Księżnej Elżbiety
 - „TAK” - Zespół Szkół Technicznych
 - „TOP SZPADEL - Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii O.T w Szczecinku
- **Profilaktyczno-edukacyjny program** teatralny w wykonaniu aktorów teatru STOP **"Dealer"** poruszał temat sprzedaży i powszechności spożywania alkoholu, jego dostępności oraz mody na picie. Dotykał również kwestii społecznego przyzwolenia na zachowanie nietrzeźwych, a także usprawiedliwiania i tolerowania osób nadużywających alkoholu. Ważnym aspektem programu było również wskazywanie możliwości nieulegania presji otoczenia i umiejętności odmawiania. Program uświadamiał jak bolesne skutki może przynieść częste lub zbyt wczesne spożywanie alkoholu. Pierwsza część programu miała charakter spektaklu, w drugiej części aktorzy zamienili się z widzami rolami. Teraz to oni "wchodząc w rolę" odgrywali zaaranżowane przez prowadzącego dramę sytuacje życiowe, proponując rozwiązanie problemu w rodzinie, szkole, w sklepie monopolowym. Każda sytuacja w części finałowej omawiana była przez prowadzącego dramę.

Ponadto w lipcu w Ośrodku Wypoczynkowego „WODNIK” w Sporem 03–07.07.2016 r. zorganizowano wypoczynek letni, w ramach którego **25** osób uczestniczyło w zajęciach integracyjnych, edukacyjno-profilaktycznych i plastycznych – rzeźba w glinie i malarstwo z natury:

- **4** godziny **zajęć integracyjnych** – ich celem było wzajemne poznanie się członków grupy, wzajemne wspieranie się poprzez dzielenie się swoimi odczuciami, budowanie poczucia przynależności w grupie i poczucia znaczenia w grupie, zapewnienie bezpieczeństwa i komfortu psychicznego członkom grupy.
- **8** godzin **wykładów interaktywnych** - *Skutki działania alkoholu i narkotyków* - Celem głównym zajęć było przedstawienie negatywnych skutków picia alkoholu i zażywania narkotyków, a także destrukcyjnego ich działania w każdej sferze życia (fizycznej, psychicznej i duchowej), jak również zniechęcenie młodzieży do inicjacji narkotykowej. Wykład połączony z projekcją multimedialną, na zakończenie młodzież pracowała w grupach nad plakatem ukazującym ich przemyślenia na temat procesu uzależnienia od środków psychoaktywnych. Zajęcia prowadzone były w 2 grupach, każda grupa uczestniczyła w 4 godzinach zajęć.
- **8** godzin **warsztatów Trening zachowań asertywnych** - celem tego szkolenia było budowanie umiejętności zachowań asertywnych. Uczestnicy dowiedzieli się jak otwarcie wyrażać swoje uczucia, opinie i potrzeby. Uzyskali wiedzę, jakie są emocjonalne oraz społeczne konsekwencje postawy asertywnej, a jakie uległej i agresywnej. Zajęcia prowadzone były w 2 grupach, każda grupa uczestniczyła w 4 godzinach zajęć.
- **4** godziny **warsztatów Stres pod kontrolą**. Celem głównym zajęć było zwiększenie umiejętności radzenia sobie ze stresem. Cele szczegółowe to: wzrost wiedzy młodzieży na temat istoty stresu, jego objawów i uwarunkowań, ukierunkowanie uwagi młodzieży na pozytywne i negatywne skutki stresu oraz ich wpływ na zdrowie, samopoczucie i sprawność psychospołeczną oraz ukształtowanie umiejętności zapobiegania negatywnym skutkom stresu i redukcji napięcia emocjonalnego. Zajęcia prowadzone były w 2 grupach, każda grupa uczestniczyła w 2 godzinach zajęć.
- **24** godziny **warsztatów malarstwo (praca w grupach)** - celem głównym była stymulacja twórczego myślenia i działania, pobudzenie kreatywności, wyobraźni, relaks. Cele szczegółowe, to oprócz doskonalenia technik malarskich, wyciszenie, wzbudzenie emocji wywierających korzystny wpływ na zaspakajanie potrzeby samorealizacji, stwarzanie możliwości wypowiedzenia siebie poprzez wytwory plastyczne. W rezultacie pleneru malarskiego powstały prace malarskie, techniką linorytu oraz frotażu.
- **24** godziny **warsztatów rzeźba (praca w grupach)** - celem głównym była praktyczne zapoznanie oraz nauka podstawowych technik ceramicznych, doskonalenie sprawności manualnej, upowszechnianie zainteresowań i wrażliwości artystycznej, wdrażanie do twórczej pracy indywidualnej i zespołowej.

W wyniku przeprowadzonych zajęć integracyjnych i edukacyjno-profilaktycznych nastąpiła integracja grupy, młodzież opanowała umiejętność rozpoznawania własnych potrzeb i współpracy z grupą. W wyniku przeprowadzonych zajęć z zakresu profilaktyki uzależnień młodzież uzyskała wiedzę na temat istoty uzależnienia od narkotyków i alkoholu, rodzajów narkotyków oraz skutków działania używek w sferze-fizycznej, psychicznej, intelektualnej, duchowej, emocjonalnej i społecznej. Ponadto obalono takie mity jak: „uzależnienie mi nie grozi”, „obraz narkomana”, „miękkie narkotyki nie szkodzą”, „amfetamina pomaga w nauce”; „picie jest moją prywatną sprawą” itp. Uczestnicy zajęć nauczyli się jak budować pozytywny obraz samego siebie, kształtować wrażliwość na drugiego człowieka. Ponadto uczestnicy warsztatów nabyli umiejętności modelowania i niwelowania stresu,

dowiedzieli się na czy polega postawa proaktywna, opanowali umiejętności posługiwania się komunikatami asertywnymi oraz nakreślili własne Mapy Asertywności. Zwieńczeniem i ukoronowaniem plenerowych działań Akademii Sztuki była ekspozycja prac (rzeźby i malarstwo na płótnie) wykonanych na plenerze. Prace wystawione były na przełomie października i listopada w kinie Wolność w Szczecinku.

Program zakończono w grudniu dwoma przedstawieniami w wykonaniu aktorów Teatru STOP – „DEALER” w Zespole Szkół Nr 2. Odbiorcami pierwszego spektaklu byli uczniowie, którzy brali udział w warsztatach teatralnych w swoich szkołach. Drugie przedstawienie obejrżeli uczniowie i nauczyciele niezwiązani z programem. W sumie spektakle obejrzało około **400 osób**.

W zajęciach warsztatowych uczestniczyło 142 uczniów i 25 nauczycieli. Odbiorcami pokazów teatralnych była głównie młodzież, ale też nauczyciele i rodzice, ogółem około 1 000 osób.

Szczepienia przeciwko wirusowi HPV

W 2016 szczepionką przeciwko wirusowi HPV zaszczepiono 112 dziewcząt. Zadanie powierzono Stowarzyszeniu „Onkologia Szczecinecka”.

III.4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów narkomanii

Współpraca z instytucjami i organizacjami pozarządowymi

Zadanie realizowane było poprzez wsparcie finansowe działań realizowanych przez Oddział Terenowy w Szczecinku Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii. Stowarzyszenie prowadziło punkt konsultacyjny, realizowało środowiskowy program profilaktyki uzależnień realizowany w oparciu o ideę liderów młodzieżowych „Naszym zdaniem” oraz program profilaktyczny „Akademia sztuki alternatywną wobec zachowań ryzykownych”.

III.5. Pomoc społeczna osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętym ubóstwem i wykluczeniem społecznym i integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego

Zadania realizowane były przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. W 2016 roku Ośrodek Pomocy Społecznej wsparł w różnej formie **33** środowiska z powodu problemu narkomanii, co najmniej jednego z członków rodziny, co stanowi 2% wszystkich środowisk objętych pomocą.

Były to działania:

- Dokonywanie przez pracowników socjalnych diagnozy sytuacji w rodzinach dotkniętych problemem używania substancji odurzających.
- Praca socjalna z rodzinami osób uzależnionych w oparciu o zasady współdziałania i kontrakt socjalny.
- Poradnictwo rodzinne, prawne i pedagogiczne w zakresie uzależnień prowadzone przez pracowników problemowego zespołu pracy socjalnej ds. osób uzależnionych.
- Funkcjonowanie w strukturach MOPS Klubu Integracji Społecznej, jako formy przeciwdziałania zjawisku długotrwałego bezrobocia i marginalizacji społecznej.

IV. WYDATKI FINANSOWE

Wydatki na realizację Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Przeciwdziałania Narkomanii wyniosły **891 501,38 zł**, w tym:

1. zwalczanie narkomanii 230 398,76 zł

- Fundusz „Tratwa” Szczecinek – Klub Młodzieżowy – 30 000 zł
- Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii – 143 390 00 zł
 - Punkt konsultacyjny (39 920,00 zł)
 - Środowiskowy program rówieśniczej profilaktyki uzależnień „Naszym zdaniem” (39 960,00 zł)
 - Akademia sztuki alternatywą wobec zachowań ryzykownych” (63 510,00 zł)
- Stowarzyszenie Onkologia Szczecinecka Program szczepień przeciw wirusowi HPV „Wygraj z rakiem” – 55 461,36 zł
- udział 2 osób w II Międzynarodowej Konferencji nt. Miejskich Polityk Narkotykowych – 1 547,40 zł

2. przeciwdziałanie alkoholizmowi 661 102,62 zł

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej – 41 040,62
 - porady prawne (10 667,85 zł)
 - przeciwdziałanie przemocy (10 430,10 zł)
 - piecza zastępcza – asystent rodziny (3 500,00 zł)
 - Starszy Brat Starsza Siostra (16 442,67)
- Fundusz „Tratwa” Szczecinek – 144 000,00 zł
 - Świetlica Środowiskowa „Tratwa” (84 000,00 zł)
 - Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie (40 000,00 zł)
 - Klub Młodzieżowy (20 000,00 zł)
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci – Środowiskowe Ognisko Wychowawcze - 70 000,00 zł
- Stowarzyszenie Klub Abstynenta „Bratek” prowadzenie klubu abstynenta i punktu konsultacyjnego dla uzależnionych - 65 000,00 zł
- Zgromadzenie Sióstr Niepokalanek - Świetlica Profilaktyczno – Wychowawcza - 81 000,00 zł
- Caritas Parafii pw. NNMP - Świetlica Profilaktyczno – Wychowawcza „Magdalenka” - 77 000,00 zł
- Stowarzyszenie Sportowe Pomagamy dzieciom - Świetlica Opiekuńczo-Wychowawcza „Koniczynka” - 83 000,00 zł
- wynagrodzenia bezosobowe - 81 384,50 zł
 - opinie biegłych w przedmiocie uzależnienia od alkoholu (7 770,00 zł)
 - wynagrodzenia członków komisji (48 414,50 zł)
 - zajęcia socjoterapeutyczne w świetlicach (25 200,00 zł)
- zakup materiałów do programów profilaktycznych - 10 805,00 zł
- zakup usług pozostałych - 5 992,50 zł
 - udział w Konferencji Kapituły Zachowaj Trzeźwy Umysł (620,50 zł)
 - warsztaty profilaktyczne przeciwko przemocy, cyberprzemocy oraz nasilającej się agresji wśród młodzieży (972,00 zł)
 - warsztaty kinezylogii edukacyjnej (4 400 zł)
- koszty postępowania sądowego i prokuratorskiego - 1 880,00 zł.

Sporządziła Beata Kowal